

YHDENVERTAISUUS- ja TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Vammaisuus, asuintalon sisäänkäynti, välillinen syrjintä, asunto-osakeyhtiö, esteettömyys, paloturvallisuus, julkisivukuva

Diaarinumero: YVTLTK/8XX/2020

Antopäivä: XX.XX.2021

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoi hakemuksessaan, että asianomistajaa oli syrjitty hänen vammaisuutensa perusteella, kun asunto-osakeyhtiö ei ollut antanut asianomistajalle lupaa asennuttaa luiskaa ja ovenavauslaitetta asuintalon ulko-oveen. Esteetön sisäänkäynti oli asianomistajalle olennainen ja tarpeellinen jokapäiväisen kulkemisen kannalta. Sekä kaupungin vammaispalvelutoimisto että tilapalvelu olivat katsoneet parhaaksi ratkaisuksi asentaa luiska ja ovenavauslaite asuintalon etuoveen. Hakijalla ei ollut esteetöntä kulkua ulos asuintalostaan toisin kuin muilla talon asukkailla. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että vastaaja oli näennäisesti yhdenvertaisella päätöksellään saattanut asianomistajan muita epäedullisempaan asemaan vammaisuuden perusteella.

Vastaaja perusteli muutostöiden kieltoa vedoten taloyhtiön päätökseen säilyttää rakennuksen julkisivukuvan alkuperäisenä. Se vetosi asukkaiden paloturvallisuuteen, pääoven ahtauteen ja ulko-oven kautta tapahtuvaan sairauskuljetukseen ja muuttoliikenteeseen sekä muiden asukkaiden kulkemisen vaikeutumiseen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että asiassa ei ollut esitetty selvitystä siitä, että rakennuksen julkisivu olisi viranomais määräyksistä tai lainsäädännöstä johtuen tullut säilyttää ennallaan. Kaupungin tilapalvelu ja vammaispalvelutoimisto olivat lisäksi käyneet varmistamassa, että luiskan ja ovenavauslaitteen asentaminen asuintalon ulko-oveen onnistuisi ongelmitta, eikä esimerkiksi pääovi ollut siihen liian ahdas siten, että muuttoliikenne, sairaankuljetus tai muiden asukkaiden kulkeminen olisi tämän johdosta vaarantunut. Paloturvallisuuden varmistamista voitiin pitää hyväksyttävänä tavoitteena, mutta asiassa ei ollut esitetty riittävää selvitystä siitä, miten muiden asukkaiden paloturvallisuus vaarantuisi. Sen sijaan asianomistajan paloturvallisuus oli vaarantunut, kun hänellä ei ole ollut esteetöntä kulkua pääovesta.

Lautakunta totesi, että vastaajan menettelyn vuoksi asianomistajalla ei ole esteetöntä sisäänkäyntiä omaan asuintaloonsa. Tämä vaikutti merkittävästi asianomistajan oikeuteen asua ja elää yhdenvertaisesti muiden kanssa. Asianomistajan pyyntöä ei voitu pitää kohtuuttomana. Asian arvioinnissa oli myös huomioitava, että kaupunki oli sitoutunut korvaamaan luiskan ja ovenavauslaitteen kohtuulliset asennus-, huolto-, korjaus-, siirto- ja purkukustannukset. Asiassa ei ollut aihetta olettaa, että luiskan ja ovenavauslaitteen asentamisesta aiheutuisi merkittävää haittaa muiden asukkaiden kulkemiselle, sairaankuljetukselle tai muuttoliikenteelle. Lisäksi luiskan ja ovenavauslaitteen asentaminen voisi hyödyttää muita talon asukkaita ja parantaa heidän esteetöntä kulkuaan.

Paloturvallisuuteen liittyvää tavoitteen saavuttamiseksi käytettyjä keinoja ei pidetty asianmukaisina eikä tarpeellisina yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Lautakunta katsoi vastaajan välillisesti syrjineen asianomistajaa hänen vammaisuutensa perusteella yhdenvertaisuuslain 8 §:n syrjinnän kiellon vastaisesti ja kielsi vastaajaa jatkamasta tai uusimasta asianomistajaan kohdistuvaa syrjintää. Lautakunta asetti kieltopäätöksensä tehosteeksi 10 000 euron uhkasakon.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Asianomistaja on vammainen ja käyttää pyörätuolia. Hän on 2.9.2019 saanut avaimet uuteen asuntoonsa ja muuttanut sinne lokakuun alussa 2019. Hänen toimintaterapeutinsa on 6.9.2019 käynyt toteamassa hänen tarpeensa saada luiska ja ovenavauslaite hakijan asuintalon ulko-oveen.

Taloyhtiön hallituksen kokouksessa vastaaja on 9.9.2019 käsitellyt hakijan pyyntöä rakentaa pääsisäänkäynnin eteen pyörätuoliluiska. Vastaaja on kokouksessaan todennut, että taloyhtiön asuntoja ei ole alun perinkään suunniteltu vammaisasunnoiksi. Lisäksi vastaaja on todennut, että pääsisäänkäynnin eteen ei ole mahdollista rakentaa vammaisluiskaa, koska rapputasanteen leveys ei sitä mahdollista vaarantamatta muiden osakkeenomistajien turvallisuutta. Palo- ja pelastustilanteessa pääovi toimii ensisijaisena hätäpoistumistienä yläkerran asunnoille sekä sairaskuljetusten että muuttokuljetusten ainoana ovena. Tästä syystä esteitä ei saa rakentaa pääsisäänkäynnin eteen.

Kaupunki on 25.10.2019 myöntänyt asianomistajalle vammaispalvelulain mukaiset asunnon välineet ja laitteet. Tähän on kuulunut luiska ja ovenavauslaite asuintalon ulko-oveen. Kaupunki on sitoutunut korvaamaan molempien välineiden kohtuulliset asennus-, huolto-, korjaus-, siirto- ja purkukustannukset. Lisäksi kaupunki on myöntänyt erityisellä harkinnalla yksilöllisistä syistä johtuen luiskan takapihan terassille vievälle ovelle, jotta hätäpoistuminen on turvattu.

Vastaaja ei ole antanut lupaa asentaa luiskaa eikä sähköistä ovenavauslaitetta asuintalon etuoveen. Taloyhtiö on antanut luvan rakentaa takapihan terassin ovelle luiskan terassille kulkemiseksi. Asianomistaja on syksyllä 2019 teettänyt omakustanteisesti oman terassinsa korotuksen, jotta hän pääsee asunnosta ulos terassille. Vastaaja on ehdottanut, että asianomistajan terassilta rakennetaan luiska parkkialueelle.

Asianomistajan sosiaalityöntekijä sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto on ollut asiassa vastaajaan yhteydessä useaan otteeseen syksyllä 2019 ja talvella 2020.

Hakijan vaatimukset

Hakija on vaatinut, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta asianomistajaan kohdistuvaa yhdenvertaisuuslain 10 §:n vastaista välitöntä syrjintää ja että lautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta ja uusimasta asianomistajaan kohdistuvaa yhdenvertaisuuslain 13 §:n vastaista välillistä syrjintää.

Lisäksi hakija on vaatinut, että lautakunta asettaa vastaajalle määrättyjen kieltojen ja toimintavelvollisuuksien tehosteiksi uhkasakot, joiden lautakunta katsoo olevan tehokkaita, varoittavia ja oikeasuhtaisia.

Hakijan perustelut

Tapahtuneessa on syntynyt oletama yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaisen syrjinnän kiellon rikkomisesta. Tästä syystä taloyhtiön on yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaisesti osoitettava, ettei syrjinnän kieltoa ole rikottu. Vastaajan toimintaa tulee arvioida yhdenvertaisuuslain 10 §:n välittömän ja 13 §:n välillisen syrjinnän kiellon näkökulmasta.

Asianomistajan arkinen elämä, kuten asiointi erilaisiin palveluihin ja liikkuminen pihaympäristössä roskapisteelle, varastoon ja postilaatikoille vaativat kulkemista etuoven kautta. Etuovi on nykyisellään asianomistajan itsenäiselle liikkumiselle esteellinen. Asianomistaja pääsee liikkumaan tällä hetkellä vain tilaamalla taksin, jonka kuljettaja auttaa asianomistajan sisältä ulos pihalle ja takaisin sisään. Asianomistajan oma avustaja käy kaksi kertaa viikossa, mutta hän ei asianomistajan kertoman mukaan pysty avustamaan asianomistajaa etuoven rappusista sisälle.

Taloyhtiön toiminnasta johtuen asianomistaja ei ole voinut liikkua muihin asukkaisiin verrattuna yhdenvertaisesti asunnostaan ulos ja takaisin ilman taksikuljettajan apua. Vaikka avustaja kykenisikin näin tekemään, se ei poistaisi asianomistajan muihin asukkaisiin nähden epäedullista asemaa itsenäisen kulkemismahdollisuuden suhteen. Asianomistajalla on vain rajoitetusti avustajatunteja käytössään. Käytännössä asianomistajan itsenäinen ulkoilu on tällä hetkellä terassilla istumista pyörätuolissa. Näin ollen asianomistajan asuminen ja liikkuminen asuinympäristössä on rajoitetumpaa kuin muilla asukkailla. Pyörätuolia käyttävänä henkilönä asianomistaja on siis asuinympäristössään ja asunnossaan yhdenvertaisten liikkumismahdollisuuksien osalta tässä tapauksessa yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettu vammainen henkilö.

Asianomistajan kertoman mukaan ja vammaispalvelun tekemien tarkastusten perusteella kulkeminen on terassilta pihamaalle ja muualle ympäristöön esteellistä. Lisäksi terassille ja pihamaalle vaadittavan monimutkaisen luiskajärjestelmän rakentaminen tulisi kaupungin tilapalvelun arvion mukaan kalliiksi. Taloyhtiön tulisi tällöin sitoutua pitämään kulkuväylä etupihalta takapihalle täysin esteettömänä myös talvisaikaan.

Kun vastaaja on hallituksensa päätöksellä kieltäytynyt sallimasta luiskan ja ovenavausjärjestelmän asentamista etuoveen, asianomistaja on saatettu vastaajan toimesta vammaisuutensa vuoksi yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaiseen epäedulliseen asemaan.

Vastaajan puheenjohtaja on myös ollut yhteydessä kaupungin vammaispalvelujen sosiaalityöntekijään, jonka mukaan puheenjohtaja on suhtautunut kielteisesti muutostöihin. Sosiaalityöntekijä on ihmetellyt taloyhtiön reaktiota, sillä yleensä kyseisten muutostöiden asentaminen on onnistunut ongelmitta taloyhtiöiden kanssa. Sosiaalityöntekijä kertoo myös taloyhtiön puheenjohtajan todenneen hänelle, että kyseinen talo ”ei ole vammaisten talo”. Siksi valtuutettu katsoo, että lautakunnan tulee arvioida myös se, onko vastaaja muutostyöt kieltämällä toiminut itse asiassa välittömästi syrjivästi, koska muutostyöt on tosiasiallisesti kielletty juuri siksi, että asianomistaja on vammainen henkilö. Valtuutettu katsoo, ettei tätä voida valtuutetun käytössä olevan aineiston valossa ainakaan täysin sulkea pois, kun huomioidaan erityisesti vastaajan edustajan toteamus siitä, ettei talo ole

mikään ”vammaisten talo” sekä vastaajan muihin taloyhtiöihin nähden poikkeuksellisen kielteinen suhtautuminen muutostöihin.

Taloyhtiön päätös, jonka vaikutukset asettavat tietyt asukkaat heidän henkilökohtaisesta ominaisuudestaan johtuen muita epäedullisempaan asemaan laissa kielletyn syrjintäperusteen takia (esim. vammaisuus, ikä, terveydentila) vaatii ollakseen oikeutettu taakseen lain tarkoittaman hyväksyttävän tavoitteen sekä käytettyjen keinojen oikeasuhtaisuuden eli sen, että keinot ovat asianmukaisia, tarpeellisia ja kohtuullisia.

Kaupunki on lupautunut kustantamaan ja järjestämään tarvittavat muutostyöt esteettömän saavutettavuuden lisäämiseksi kyseisen rapun etuovelle. Taloyhtiö on näistä kieltäytynyt, vaikka muutostyöt eivät aiheuta taloyhtiölle asentamisvaiheen kustannuksia. Mahdollinen lisäkuluera liittyy kyseisen rapun ja oven edustan huoltamiseen muun muassa talvisaikaan. Joka tapauksessa kulu jäisi pieneksi, sillä vastaajalla on lakisääteinen velvollisuus huolehtia kyseisen oven, ja sen edustan kunnossapidosta esimerkiksi pelastuslain mukaisesti.

Taloyhtiö ei ole tuonut esille sellaisia seikkoja, joista voitaisiin objektiivisesti arvioiden päätellä, että etuoven luiska tulisi vaarantamaan asukkaiden kulkua. Esille ei ole tuotu myöskään näyttöä siitä, että kyseinen ovenavausjärjestelmä olisi erityisen vika-altis, tai että vikatilanne esimerkiksi estäisi sisäänpääsyn taloon tai olisi omiaan vaarantamaan asukkaiden turvallisuutta. Vammaispalveluiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella yhdenvertaisuusvaltuutetulle on syntynyt nimenomaan sellainen kuva, että kyseiset automaattiset ovenavausjärjestelmät ovat varsin toimintavarmoja.

Vaikka asukkaiden turvallisuuden takaaminen on kiistatta yhdenvertaisuuslain mukainen hyväksyttävä tavoite, ei vastaaja ole kyennyt esittämään sellaista näyttöä, jonka perusteella voitaisiin todeta, että kieltäytyminen luiskan ja ovenavausjärjestelmän asentamisesta etuoveen olisi hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi oikeasuhtainen keino sen enempää asianmukaisuuden kuin tarpeellisuudenkaan osalta. Valtuutetun arvion mukaan muutostöistä kieltäytyminen ei ole omiaan toteuttamaan asianomistajan tai muidenkaan asukkaiden turvallisuutta, vaan pikemminkin haittaamaan sitä, erityisesti asianomistajan kohdalla.

Julkisivuun vetoaminen ei ole myöskään riittävän painava hyväksyttävä tavoite asianomistajan huonompaan asemaan saattamiselle tämän vammaisuuden perusteella. Etuoven kapeuden osalta sekä kunnan vammaispalvelujen että tilapalvelujen edustajat ovat todenneet, että asianomistajan tarvitsemat muutostyöt voidaan asentaa etuoveen ongelmitta. Muiden vastaajan esille nostamien perusteluiden osalta valtuutettu toteaa, etteivät ne joko ole nyt kyseessä olevassa asiayhteydessä riittävän painavia ollakseen perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttäviä yhdenvertaisuuslain tarkoittamalla tavalla. Joka tapauksessa etuoven muutostöiden kieltäminen ei ole oikeasuhtainen keino.

Näissä olosuhteissa asianomistajan vammaisuutensa vuoksi kokemat negatiiviset vaikutukset eivät myöskään esitetyn näytön perusteella poistuisi riittävässä määrin edes niin, että takapihan kautta olisi järjestettävissä asianomistajalle sopiva kulku. Tilanne, jossa vammainen henkilö pakotetaan käyttämään segregoitua kulkureittiä, ei valtuutetun arvion mukaan ole luonnehdittavissa yhdenvertaiseksi. Lisäksi vaikuttaa siltä, että kulkureitti takapihan kautta ei ole ollut missään vaiheessa, eikä ole edelleenkaan, järjestettävissä siten, että asianomistaja voisi sitä kautta itsenäisesti ja turvallisesti poistua asunnostaan, ainakaan aiheuttamatta vastaajalle etuovesta tapahtuvaan kulkuun nähden huomattavasti enemmän vaivaa. Myöskään se seikka, että asianomistajan avustaja

mahdollisesti kykenisi avustamaan hänet ulos etuovesta, ei poistaisi asianomistajalle vammaisuuden vuoksi aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia, koska avustaja on asianomistajan käytettävissä vain rajoitetusti. Siksi asianomistajan mahdollisuudet poistua asunnostaan eivät olisi muihin verrattuna yhdenvertaiset.

Valtuutettu pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa asettamaan vastaajalle, siltä osin kuin lautakunta katsoo vastaajan toimineen syrjivästi, jokaisen vastaajalle asettamansa velvoitteen tehosteeksi, sen suuruisen uhkasakon, jonka lautakunta katsoo riittävän suureksi sen estämiseksi, ettei vastaaja enää käytännössä jatka tai uusi toimintaa, jota lautakunta pitää syrjivänä.

Vastaajan vastaus

Vastaaja on kiistänyt syrjineensä hakijaa.

Vastaajan perustelut

Hallitus on toiminut yhdenvertaisuuslakia kunnioittaen. Taloyhtiön päätösten taustalla on ollut tarkat linjaukset siitä, mikä on tasapuolisesti parasta kaikille rakennuksessa asuville asukkaille. Vastaaja on viitannut taloyhtiön hallituksen kokoukseen 19.3.2020, jossa vastaaja on käsitellyt asiaa ja päättänyt säilyttää rakennusten julkisivukuvan alkuperäisenä. Hallitus ei ole antanut lupaa luiskan ja ovenavauslaitteen rakentamiseen asuintalon ulko-oveen, koska pääovi on ahdas, kulkuovi on vain 900 mm leveä, ja sen kautta tapahtuu sairauskuljetukset ja muuttoliikenne. Muiden asukkaiden kulku ja toiminnot olisivat hankaloituneet.

Hallitus on sen sijaan antanut suostumuksen terassin rakentamiseen ja olohuoneesta terassin oven kautta kulun terassille, josta on helposti mahdollista rakentaa autojen paikotusalueelle johtava pyörätuolia varten tehtävä kulkuluiska. Tämä olisi hallituksen näkemyksen mukaan helppo toteuttaa purkamalla vain osa terassin aidakkeesta pois ja asentamalla rakennettava luiska kohti autojen paikotusaluetta. Hallituksen mielestä tämä on kustannustehokkain ja myös palo- ja pelastusmääräykset täyttävänä poistumiskulkureittinä paras ratkaisu. Sillä on vain pieni vaikutus julkisivukuvaan. Lupa on edelleen voimassa. Takaterassin rakentamisen yhteydessä takapihalle olisi ollut helppoa ja taloudellista rakentaa kulkuluiska parkkialueelle.

Pelastussuunnitelman mukaan ylemmässä kerroksessa sijaitsevilla asuintiloilla oleskelevien henkilöiden ensisijaisena hätäpoistumistienä on porraskäytävän pääsisäänkäynti. Alemman kerroksen asuintilojen ensisijaiset hätäpoistumistiet ovat poikkeuksetta takapihojen terasseille johtavat käyntiovet. Rakennuksen ympärillä ei ole järjestetty lainkaan katselmustilaisuutta, jossa kaikki käsiteltävään aiheeseen osalliset henkilöt olisivat päässeet muodostamaan oikeanlaisen ja omakohtaisen käsityksen luiskarakenteen asennuttamiseen liittyvistä ongelmakohdista sekä vaihtoehtoisen kulkureitin pätevyydestä käytännön tasolla.

Asunto-osakeyhtiön rakennukset on rakennettu vuosina 1989–1990 silloin voimassa olevien rakennus- ja julkisivumääräysten mukaisesti. Yhtiö on vanha yhtiö, missä rakenneratkaisut eivät ole nykypäivän vaatimusten tasolla ja vaatisivat suuren julkisivuremontin. Hallitus on esittänyt yhtiökokoukselle, että julkisivukuva säilytetään alkuperäisten julkisivumääräysten mukaisena. Tämän vuoksi kaikki julkisivukuvaan

vaikuttavat väliaikaiset ja pysyvät muutostyöt on kielletty. Rakennusten julkisivukuva pidetään samanlaisena. Poikkeuksena on kuitenkin se, mikäli kaikkiin rakennuksiin tehdään laajempi julkisivusaneeraus, jolloin julkisivurakenteita voidaan muuttaa nykyisen rakennuslain vaatimusten mukaisiksi.

Vastaaaja kieltää käyttäneensä 2.10.2019 keskustelussa kaupungin sosiaalityöntekijän kanssa ilmaisua siitä, että rakennus ei ole ”vammainen talo”. Vastaaaja myös kieltää arvostelleensa sähköisten ovijärjestelmien toimivuutta. Vastaaaja viittaa myös asianomistajan päivityksiin sosiaalisessa mediassa, jotka ovat negatiivisessa mielessä arvostelleet hallituksen toimintaa.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaaja on välillisesti syrjinyt asianomistajaa vammaisuuden perusteella yhdenvertaisuuslain 8 §:n syrjinnän kiellon vastaisesti. Lautakunta kieltää vastaaajaa jatkamasta tai uusimasta asianomistajaan kohdistuvaa syrjintää ja asettaa päätöksensä tehosteeksi 10 000 euron uhkasakon.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kysymys siitä, onko vastaaaja syrjinyt asianomistajaa hänen vammaisuutensa perusteella, kun vastaaaja ei ole antanut asianomistajalle lupaa asentaa luiskaa ja ovenavauslaitetta hänen asuintalonsa ulko-oveen.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain 6 §:n (731/1999) mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa. Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan syrjintä muun ohella vammaisuuden perusteella on kielletty.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, että jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Syrjintä on yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuuslain 21 §:n 2 momentin mukaan se, joka katsoo joutuneensa syrjityksi tai vastatoimien kohteeksi, voi saattaa syrjintää tai vastatoimia koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi 20 §:n 3 momentissa säädettyjä toimenpiteitä varten. Tällaisen asian voi edellä tarkoitetun asianomistajan suostumuksella

saattaa lautakunnan käsiteltäväksi myös yhdenvertaisuusvaltuutettu tai yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö.

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Suomessa lailla (26/2016) voimaansaatetun YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD, jäljempänä YK:n vammaisyleissopimus) 1 artiklan mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

YK:n vammaisyleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

YK:n vammaisyleissopimuksen yleisperiaatteita koskevan 3 artiklan mukaan yleissopimuksen periaatteena on muun muassa esteettömyys ja saavutettavuus, joista säädetään sopimuksen 9 artiklassa. YK:n vammaisyleissopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa asuntoihin.

YK:n vammaisyleissopimuksen 19 artiklan mukaan yleissopimuksen sopimuspuolet tunnustavat kaikkien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen oikeuden elää yhteisössä, jossa heillä on muiden kanssa yhdenvertaiset valinnanmahdollisuudet. Sopimuspuolet toteuttavat tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia tästä oikeudesta täysimääräisesti sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että a) vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa ja, että b) vammaisten henkilöiden saatavissa on valikoima kotiin annettavia palveluja sekä asumis- ja laitospalveluja sekä muita yhteiskunnan tukipalveluja, mukaan lukien henkilökohtainen apu, jota tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta yhteisössä ja estämään eristämistä tai erottelua yhteisöstä.

Asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 7 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta sekä kiinteistön ja rakennusten pidon ja muun toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä.

Pelastuslain (379/2011) 9 §:n mukaan rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että rakennus, rakennelma ja sen ympäristö pidetään sellaisessa kunnossa, että rakennuksessa olevat henkilöt pystyvät tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa poistumaan rakennuksesta tai heidät voidaan pelastaa muulla tavoin.

Pelastuslain 10 §:n mukaan rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että uloskäytävät ja kulkureitit niille pidetään kulkukelpoisina ja esteettöminä ja muutenkin sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti ja tehokkaasti.

Syrjintäolettamien syntyminen

Hakija on katsonut, että asianomistajaa on syrjitty hänen vammaisuutensa perusteella, kun vastaaja ei ole antanut asianomistajalle lupaa asentaa luiskaa ja ovenavauslaitetta asuintalon ulko-oveen.

Yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettua välillistä syrjintää voi olla menettely, jonka seurauksena johonkin tiettyyn, henkilöön liittyvien syiden perusteella määräytyvään ryhmään kuuluva henkilö joutuu muihin nähden erityisen rajoituksen, vaatimuksen, rasitteen, velvoitteen tai muun haitan kohteeksi. Välillisesti syrjivälle säännölle, perusteelle tai käytännölle on ominaista näennäinen yhdenvertaisuus. Tällöin sääntö, peruste tai käytäntö ei nimenomaisesti aseta ketään huonompaan asemaan 8 §:n 1 momentissa mainitun henkilöön liittyvän syyn perusteella, mutta säännöllä, perusteella tai käytännöllä tosiasiallisesti on henkilöön liittyvään syyhyn perustuva syrjivä vaikutus. Säännön, perusteen tai käytännön välillinen syrjivä ilmeneminen usein siten, että johonkin tiettyyn ryhmään kuuluvien henkilöiden on tosiasiallisesti vaikeampi täyttää jokin asetettu edellytys tai siten, että valitulla toteuttamistavalla on kielteisiä vaikutuksia nimenomaan ja vain heihin. (HE 19/2014 vp s. 76–77.)

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella esteetön sisäänkäynti on asianomistajalle olennainen ja tarpeellinen jokapäiväisen kulkemisen kannalta. Sekä kaupungin vammaispalvelutoimisto että tilapalvelu ovat katsoneet parhaaksi ratkaisuksi asentaa luiska ja ovenavauslaite asuintalon etuoveen. Kaupunki on sitoutunut kustantamaan muutostöistä aiheutuneet kustannukset.

Vastaaja on kieltänyt asentamasta luiskaa ja ovenavauslaitetta, mikä on johtanut siihen, että hakijalla ei ole esteetöntä kulkua ulos asuintalostaan toisin kuin muilla talon asukkailla. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella asianomistaja pääsee liikkumaan tällä hetkellä vain tilaamalla taksin, jonka kuljettaja auttaa asianomistajan sisältä ulos pihalle ja takaisin sisään. Vastaajan kiellon tosiasiallinen seuraus on, että asianomistaja ei pääse asunnostaan ulos kuin ainoastaan omalle terassilleen. Lautakunta katsoo, että vastaaja on näennäisesti yhdenvertaisella päätöksellään saattanut asianomistajan muita epäedullisempaan asemaan vammaisuuden perusteella. Asiassa on tällä perusteella syntynyt oletama yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettu välillinen syrjinnä.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Syrjintäolettamien kumoamiseksi vastaajan on osoitettava, että päätöksellä kieltäytyä muutostöistä on yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitettu hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Tavoitteen tulee olla hyväksyttävä perusoikeusjärjestelmän ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja yleisemminkin Suomen oikeusjärjestyksen kannalta. (HE 19/2014 vp s. 77.)

Vastaaja on perustellut muutostöiden kieltä vedoten taloyhtiön päätökseen säilyttää rakennuksen julkisivukuvan alkuperäisenä. Se on vedonnut asukkaiden paloturvallisuuteen,

pääoven ahtauteen ja ulko-oven kautta tapahtuvaan sairauskuljetukseen ja muuttoliikenteeseen sekä muiden asukkaiden kulkemisen vaikeutumiseen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa ensinnäkin, että asiassa ei ole esitetty selvitystä siitä, että rakennuksen julkisivu olisi viranomaismääräyksistä tai lainsäädännöstä johtuen tullut säilyttää ennallaan. Kunnan tilapalvelu ja vammaispalvelutoimisto ovat lisäksi käyneet varmistamassa, että luiskan ja ovenavauslaitteen asentaminen asuintalon ulko-oveen onnistuisi ongelmitta, eikä esimerkiksi pääovi ole siihen liian ahdas siten, että muuttoliikenne, sairauskuljetus tai muiden asukkaiden kulkeminen tämän johdosta vaarantuisi. Paloturvallisuuden varmistamista voidaan sinänsä pitää hyväksyttävänä tavoitteena, sillä asunto-osakeyhtiön on varmistettava pelastuslain mukaisesti kaikkien asukkaiden paloturvallisuus. Asiassa ei ole kuitenkaan esitetty riittävää selvitystä siitä, miten muiden asukkaiden paloturvallisuus tarkkaan ottaen vaarantuisi luiskan ja ovenavauslaitteen asentamisen vuoksi. Sen sijaan asianomistajan paloturvallisuus on vaarantunut, kun hänellä ei ole ollut esteetöntä kulkua pääovesta.

Lautakunta katsoo asiassa esitetyn selvityksen perusteella, ettei vastaajan esittämä vaihtoehto luiskan rakentamisesta asianomistajan terassilta parkkialueelle ole asianomistajalle turvallinen ja asianmukainen toimenpide, minkä kaupungin sosiaalityöntekijä ja tilapalvelu ovat myös todenneet.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että vastaajan menettelyn vuoksi asianomistajalla ei ole esteetöntä sisäänkäyntiä omaan asuintaloonsa. Tämä on vaikuttanut merkittävästi asianomistajan oikeuteen asua ja elää yhdenvertaisesti muiden kanssa. Asianomistajan pyyntöä ei voida pitää kohtuuttomana. Asiassa on myös huomioitava, että kaupunki on sitoutunut korvaamaan luiskan ja ovenavauslaitteen kohtuulliset asennus-, huolto-, korjaus-, siirto- ja purkukustannukset. Edellä todetusti ei ole aihetta olettaa, että luiskan ja ovenavauslaitteen asentamisesta aiheutuisi merkittävää haittaa muiden asukkaiden kulkemiselle, sairauskuljetukselle tai muuttoliikenteelle. Lisäksi luiskan ja ovenavauslaitteen asentaminen voi myös hyödyttää muita talon asukkaita ja parantaa heidän esteetöntä kulkuaan.

Paloturvallisuuteen liittyvää tavoitetta on edellä todetusti pidettävä sinänsä hyväksyttävänä. Tavoitteen saavuttamiseksi käytettyjä keinoja ei kuitenkaan ole edellä todetut seikat huomioon ottaen pidettävä asianmukaisina eikä tarpeellisina yhdenvertaisuuslain 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Vastaaja ei siten ole kyennyt kumoamaan asiassa syntynyttä syrjintäolettaa. Näin ollen lautakunta katsoo, että vastaaja on välillisesti syrjinyt asianomistajaa ja kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta asianomistajaan kohdistuvaa syrjintää.

Koska yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo asiassa olleen kyse välillisestä syrjinnästä, ei asiassa ole tarpeen arvioida, onko vastaajan menettely ollut lisäksi välittömän syrjinnän kiellon vastaista. Lautakunta toteaa kuitenkin, ettei asiassa esitetyn selvityksen perusteella lautakunnalla ole objektiivisesti arvioiden aihetta olettaa, että kyse olisi ollut välittömästä syrjinnästä.

Johtopäätös

Edellä todetuista perusteista yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan välillisesti syrjineen asianomistajaa hänen vammaisuutensa perusteella yhdenvertaisuuslain 8 §:n syrjinnän kiellon vastaisesti, kun vastaaja ei ole antanut lupaa luiskan ja ovenavauslaitteen asentamiseen asianomistajan asuintalon ulko-oveen.

Lautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta asianomistajaan kohdistuvaa syrjintää.

Uhkasakko

Yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi asettaa antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

Hakija on vaatinut uhkasakon asettamista yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätöksen tehosteeksi.

Uhkasakon määräämiseen ja tuomitsemiseen sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa säädetään. Uhkasakkolain (1113/1990) 4 §:n mukaan viranomainen voi asettaa uhkasakon, jos niin on laissa säädetty. Uhkasakkolain 8 §:n mukaan uhkasakon suuruutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun mahdollisuus noudattaa sitä sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Uhkasakkolain 6 §:n 3 momentin mukaan määrääjän pituutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun mahdollisuus noudattaa sitä sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella vastaaja on saanut useamman kerran tietoonsa asianomistajan tarpeen luiskalle ja ovenavauslaitteelle asuintalon ulko-oveen. Myös kaupungin sosiaalityöntekijä ja yhdenvertaisuusvaltuutettu ovat olleet vastaajaan yhteydessä asiaan liittyen useaan otteeseen. Tästä huolimatta vastaaja ei ole antanut lupaa luiskan ja ovenavauslaitteen asentamiselle. Asiassa on myös huomioitava, että kaupunki on sitoutunut hoitamaan korvaamaan luiskan ja ovenavauslaitteen kohtuulliset asennus-, huolto-, korjaus-, siirto- ja purkukustannukset. Ottaen lisäksi huomioon vammaisyleissopimuksen määräykset ja asianomistajan olennainen tarve esteettömälle sisäänkäynnille hänen asuintalossaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo aiheelliseksi asettaa vastaajalle kieltopäätöksensä tehosteeksi 10 000 euron uhkasakon.

Lautakunnan päätöstä on noudatettava kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksisaamisesta lukien.

Päätöstä on noudatettava yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annetun lain 13 §:n 4 momentin mukaan muutoksenhausta huolimatta, ellei hallinto-oikeus toisin määrää.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Perustuslaki (731/1999) 6 §

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2, 8, 10, 13, 20, 21 ja 28 §

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annettu laki (1327/2014) 13 §

Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (26/2016) 1 §

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016) 1 artikla, 3 artikla, 5 artikla 2 kohta, 9 artikla 1 kohta, 19 artikla

Asunto-osakeyhtiölaki (1599/2009) 7 luku 2 §

Pelastuslaki (379/2011) 9 ja 10 §

Uhkasakkolaki (1113/1990) 4, 6 ja 8 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Outi Anttila (puheenjohtaja), Paula Ilveskivi, Merja Heikkonen, Husein Muhammed ja Timo Saranpää. Asian esittelijä Julia Puumalainen.